

НАУКА БЕЗ КОРДОНІВ
МІЖНАРОДНІ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

*ХІІІ Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція*

**«ПЕРСПЕКТИВНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ
НАУКИ ТА ОСВІТИ»**

Тези доповідей

Частина 2

31 січня 2019 р.

Дніпро
2019

УДК 0.82

ББК 94.3

Перспективні шляхи розвитку науки та освіти: XIII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція: тези доповідей, Дніпро, 31 січня 2019 р. – Ч. 2. – Дніпро: НОК, 2019 – 58 с.

У збірнику містяться матеріали, подані на XIII міжнародну науково-практичну інтернет-конференцію «Перспективні шляхи розвитку науки та освіти». Для науковців, аспірантів, здобувачів, викладачів та студентів вітчизняних та зарубіжних вищих навчальних закладів та науково-дослідних установ.

Оргкомітет інтернет-конференції не несе відповідальності за матеріали опубліковані в збірнику. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Всі матеріали надані в авторській редакції та виражають персональну позицію учасника конференції. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

Ахмад І. М., Чмель В. В. Вигукова фразеологічна одиниця у мові та мовленні.....	4
Бондаренко О. І. Відмінність дієслів англійської мови to speak, to talk та to chat за їх стилістичним забарвленням при перекладі.....	8
Борковська І. П. Документні жанри офіційно-ділового стилю.....	12
Волкова С. Г. Реалії, їх класифікація та особливості перекладу.....	15
Дробязко Ю. І. Англійська аббревіація зі стилістичної точки зору.....	19
Кібець О. О. Особливості поширення креольських мов та піджинів у різних регіонах світу.....	23
Козьміна Н. А. Типи мотивації навчальної діяльності студентів.....	29
Кравченко М. С. Особливості використання граматичних трансформацій при перекладі художніх текстів (на прикладі твору Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц»).....	32
Лісун О. В., Советна А. В. Іншомовні запозичення в українській сучасній художній літературі (на прикладі творів «Таємниця» Ю. Андруховича та «50 хвилин трави» І. Карпи).....	37
Mykhailenko A. V. Analysis of grammatical valency of complex terms in English.....	41
Sergeieva O. O. Error correction.....	44
Совгіра Ю. Є. Рання творчість Є. Гребінки: художні особливості, мотиви та перекладацька діяльність.....	47
Ступницька Н. М. Специфіка використання мови у романі О. І. Солженіцина «В колі першому».....	51
Чмель В. В., Ахмад І. М. Лінгвістичний статус вигукових фразеологічних одиниць.....	55

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

ВИГУКОВА ФРАЗЕОЛОГІЧНА ОДИНИЦЯ У МОВІ ТА МОВЛЕННІ

Ахмад І. М.,

*старший викладач кафедри англійської
мови технічного спрямування № 1
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

Чмель В. В.,

*викладач кафедри англійської
мови технічного спрямування № 1
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

«Вигук – клас незмінних слів, які слугують для нерозчленованого вираження емоціональних і емоційно-вольових реакцій на оточуючу дійсність» [2, с. 235]. Вигук не являється ні повнозначною, ні службовою частиною мовлення. Від повнозначної частини мови вони відрізняються відсутністю номінативного значення.

Значна кількість вигуків бере своє походження з емоційних вигуків, які супроводжують рефлексії організму на зовнішні подразники.

«Вигук – це мовний знак, незмінне за формою слово, ізольоване в реченні знаками пунктуації, яке самостійно утворює цілу фразу, не поєднуючись з іншими реченнями» [3, с. 100]. Вигуки позбавлені номінативної функції але наділені зрозумілим значенням – і це служить для вираження волевиявлень та емоційної реакції на поведінку співрозмовника або навколишню дійсність. Як особливий розряд слів, вигук – на відміну від інших частин мови – характеризується відсутністю спеціальних граматичних показників.

Об'єктивна причина виникнення реактивних висловлювань криється в самій природі розмовної мови, зокрема у притаманній їй тенденції до економії мовних, а отже, й змістових засобів. Реактивні висловлювання відображають суттєву особливість розмовної мови – переважання значення функції над значенням структури.

Характерно, що підставою для об'єднання реактивних висловлювань є не наявність, а відсутність категоріальної морфологічної ознаки. Вони існують як клас виключно завдяки своїй функціональній семантиці. В якості функціональної домінанти виступає інтонація. В процесі мовленнєвої комунікації первинні вигуки, що є ядром даного функціонального класу, функціонують як найбільш типові реактивні висловлювання.

Як явище пограничне між лексикою і синтаксисом вигуки ніколи не мали чіткого статусу серед частин мови.

Поряд із вигуковими фразеологізмами, наприклад,

A pretty pair of shoes! – *Ом історія!, Ом задача!*

в цю групу, як правило, включають конструкції типу

A pretty business! – *Гарнесенька справа!*

Bad cess to you! – *Чорт тебе забирай!*

Damn it! – *Хай йому біс!*

Включення до складу вигуківих фразеологізмів подібних утворень вважається неправомірним, оскільки вони не відповідають основному категоріальному критерію фразеологізмів – в них відсутнє повне переосмислення значення компонентів. До таких утворень в повній мірі можна віднести слова О. І. Смирницького, що ці «готові сполучення слів, готові відрізки мовлення», «ці відтворювані одиниці не є фразеологічними одиницями або «еквівалентами слів»... Вони, на відміну від фразеологічних одиниць, складені із частин, що семантично чітко виділяються: хоч вони і вживаються як цілі, готові одиниці, значення кожного компоненту ясно усвідомлюється мовником» [4, с. 203].

Вигуківі фразеологічні одиниці в системі мови.

Для сучасного мовознавства характерним є прагнення до всебічного описування функціонування мовних одиниць з метою створення загальної теорії мовленнєвої діяльності.

Традиційно категоріально-семантична ознака вигуків визначається через відсутність у них предметно-логічного значення, а звідси, і номінативної функції. При цьому справедливо стверджується, що якщо звичайні слова виникли у мові, позначаючи речі, дії, явища, то вигуки з'явилися для загального вираження почуттів та емоцій, що викликані у суб'єктивному світі людини цими речами. Отже, в основу значення вигуків у момент їх виникнення не могло лягти уявлення про яку-небудь характерну ознаку предмету, що утворює «внутрішню форму» повнозначного слова» [1, с. 205].

Всі одиниці мови, виражені словами, словосполученнями або реченнями, і які слугують для передачі понятійної категорії, входять до складу певного функціонального класу мовних одиниць.

«В теорії номінації встановлено існування різноманітних типів номінативних знаків, що знаходить пояснення у відмінності відображуваних об'єктів дійсності». Наряду з номінативними знаками

мови, такими як іменники, прикметники, дієслова, прислівники можна виділити клас власних назв, сигніфікат яких має мінімальне число ознак, клас абстрактних назв, що не мають денотату, клас слів-вказівок.

Фразеологізми виникають як експресивні, ідіоматичні синоніми існуючих у мові слів. Це являється їх основною відмінністю від сталих нефразеологічних сполучень, виникнення яких передує утворенню синонімів [5, с. 120].

У еволюції поглядів на природу вигуків відомі декілька підходів. Згідно з одним з них вигукам відмовляється у статусі самостійних слів, вони зводяться до рефлекторних викриків. У свій час прихильниками такого підходу були В. Гумбольдт, Н. Греч та ін. Так, Н. Греч писав: «Вигуками називаються звуки голосу, якими, як би мимоволі, виражається який-небудь душевний рух...».

Згідно другої концепції, прихильники якої протиставляли у мові афективне логічному (О. А. Потебня, О. М. Пешковський, Л. В. Щерба), вигуки визнавались одиницями мови, але залишались за межами мови. Там їх залишають і деякі сучасні лінгвісти (Л. В. Бархударов, Г. В. Колшанський та інші).

Представники третього підходу розглядають вигуки як самостійні слова (В. В. Виноградов, О. І. Смирницький, О. О. Шахматов).

Література:

1. Ахмад И. М. Основы многогранного процесса обучения студентов неязыковых специальностей ВУЗов / И. М. Ахмад // Матеріали VII міжнародної науково-методичної конференції «Формула компетентності сучасного перекладача» Київ, 24 березня 2016 р. – К.: НТУУ «КПІ», 2016.
2. Казакова Т. А. Теория перевода – лингвистические аспекты / Т. А. Казакова // М.: Флинта, 2003. – 235 с.

3. Кнурова О. О. Категоріально-семантична ознака вигуків / О. О. Кнурова // Проблеми семантики, речення та тексту / Зб. наук. статей. – К.: Вид-во центр КНЛУ, 2001. – Вип.7 – С. 100-104.
4. Смирницький А. И. Лексикология англійського мови / А. И. Смирницький // – М. : Изд-во «МГУ», 1998. – 260 с.
5. Чмель В. В. «Проблеми та суперечності формування Європейського простору вищої освіти» / В. В. Чмель // IX всеукраїнська науково-методична конференція «Болонський процес: стан та перспективи розвитку вищої освіти в Україні», 18-19 листопада 2010 р. – НТУУ «КПІ».

ВІДМІННІСТЬ ДІЄСЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ TO SPEAK, TO TALK ТА TO СНАТ ЗА ЇХ СТИЛІСТИЧНИМ ЗАБАРВЛЕННЯМ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ

Бондаренко О. І.,

викладач кафедри англійської мови

кафедри гуманітарного спрямування № 3

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

Переклад – це перетворення повідомлення вихідною мовою в повідомлення на мову перекладу. Точний переклад, за визначенням, неможливий вже в силу того, що різні мови відрізняються як по своєму граматичному строю, так й за кількістю слів [1].

Дієслова англійської мови *to speak*, *to talk* та *to chat* відрізняються один від одного по додатковій характеристиці поняття, що виражається ними та за стилістичним забарвленням.

Дієслово *to speak* передбачає розмову більш чи менш ділового офіційного характеру, а також одного промовця, інших – слухачів. Має смислові відтінки, які вказують на: 1) самий акт мови (*to speak in whisper* – говорити пошепки, *to speak in a loud voice* – говорити голосно): *We were obliged to speak in undertones (Wells)*. – Нам довелося говорити напівголосно. 2) здатність говорити (взагалі вживати мову), зокрема на здібність розмовляти іноземною мовою (*the baby is learning to speak* – дитина вчиться говорити, *first think, that speak* – спочатку подумай, потім говори, *to speak English* – розмовляти англійською мовою: *She quite forgot how to speak good English (Carroll)*. – Вона геть забула, як говорити гарною англійською. *So, they sat down and nobody spoke for some minutes (Carroll)*. – Отже, вони сіли та декілька хвилин мовчали. 3) здатність виголошувати промову, виступати в офіційній обстановці (*to speak at the meeting* – виступати на зборах, *to speak in public* – виступати публічно): *Ernest Jons rose to speak. He said that he had been more than surprised at the speech, which the Convention had just heard (Lindsey)*. – Ернест Джонс підвівся для того, щоб виступити. Він сказав, що він більш ніж здивований промовою, яку конвент щойно почув. *To speak* вживається в наступних випадках: 1) коли прийменникове доповнення, що позначає предмет мовлення вводиться прийменниками *of* або *about* [*to speak of (about) someone/something* – говорити про когось/про щось]: *I spoke about you to her and she told me she had never met you (Hitch)*. – Я говорив їй про Вас, але вона сказала, що ніколи не зустрічалась з Вами. 2) коли прийменникове доповнення, що позначає адресата мовлення вводиться прийменником *with* у тому випадку, коли мається на увазі бесіда менш ділового характеру, та прийменником *to* у тому випадку, коли мається на

увазі розмова офіційна: *I have seen and spoken with her (Jack London)*. – Я бачив її та говорив з нею. *He wants to speak to you about your emigrating (Oscar Wilde)*. – Він хоче поговорити з вами щодо вашого переїзду. 3) з безприйменниковим прямим доповненням в таких сталих виразах, як: *to speak the truth* – говорити правду, *to speak volumes* – говорити багато про що (дослівно – цілі томи), а також у тих випадках, коли додаток позначає мову, на якій здійснюється мовне спілкування: *One little fact may speak volumes (Kirk)*. – Один маленький факт може сказати багато про що.

Дієслово *to talk* передбачає двосторонню бесіду неофіційного характеру між двома і більше учасниками та має смислові відтінки, які вказують на: 1) самий факт бесіди, участі у бесіді [*to talk gaily* – весело (з кимось) розмовляти, базікати]: *She is fond of talking (Kirk)*. – Вона полюбляє побазікати. *He talked gaily and incessantly during dinner to the delight of all (English, підручник англійської мови для учнів 9 класів)* – За обідом він не припиняв весело розмовляти до задоволення всіх. 2) здатність виразити свою думку за допомогою мови, зокрема, іноземною мовою [*the baby is learning to talk* – дитина вчиться розмовляти, *to talk English* – вести розмову англійською мовою]: *There are hundreds of young women who can talk French and German fluently (The New Oxford Dictionary of the English Language)*. – Є сотні молодих жінок, які можуть побіжно говорити французькою та німецькими мовами. 3) факт розповсюдження різних (найчастіше – недоброчинних) чуток про когось – «пліткувати»: *Mr. Jos's marriage was now talked of by a very considerable number of persons in the Russel Square world (Thackeray)*. – Про одруження містера Джоза тепер говорили багато хто у товаристві на Расел Сквері. Це дієслово вживається: 1) з прийменниковим доповненням, що позначає співрозмовника вступним прийменником *with* у тому випадку, коли мається на увазі розмова неділового характеру та прийменником *to* у тому випадку, якщо мається на увазі розмова більш менш неділового

характеру: *Ruth sat and talked with amid books and paintings (Jack London)*. – Руфь сиділа і розмовляла з ним серед книжок та картин. *You had better talk to him about it (Aldridge)*. – Вам варто поговорити б з ним про це. 2) з прийменниковим доповненням, що висловлює предмет бесіди водним прийменником of чи *about [to talk of (about) someone (something)* – говорити про будь-кого, про будь-що]: *He talks of going abroad (Kirk)*. – Він говорить про поїздку закордон. *What are you talking about (Kings)?* – Про що Ви говорите? 3) з безприйменниковим прямим доповненням в таких сталих виразах, як: *to talk nonsense* – говорити (базікати) дурниці, *to talk gossip* – пліткувати, *to talk shop* – говорити на професійні теми: *She is always talking nonsense (Oscar Wild)*. – Вона завжди говорила дурниці.

При вживанні з безприйменниковим доповненням *to talk* може мати смисловий відтінок «обговорювати щось» [*to talk business* – говорити про справу, *to talk politics* – говорити про політику]: *“I’m not talking politics,” he wanted to say (Lindsey)*. – «Я не обговорюю питання політики», – хотів він сказати.

Дієслова англійської мови ***to talk*** та ***to speak*** можуть бути взаємозамінними при вживанні з прийменниковими доповненнями, що вводяться прийменниками *about* (частіше), *of*, *with*, *to*. Якщо прийменникові доповнення вводяться прийменниками *with*, *to*, то коли ці дієслова стають взаємозамінними, вони зберігають вищеназвані смислові відтінки: *She talked to me from time to time, asking whether I had ever been at school before (Charlotte Bronte)*. – Вона зверталась до мене час від часу, запитуючи, чи була я в школі раніше. *The countess herself actually came to speak to Mrs. Crawley (English, підручник англійської мови для учнів 9 класів)*. – Сама графиня прийшла поговорити з місіс Кроулі.

To chat має смисловий відтінок «вести легку невимушену, зазвичай малозмістовну, але приємну розмову, дружнього, неофіційного характеру», «базікати», «теревенити»; має фамільярно – розмовне

забарвлення: *There were long periods when there was nothing to do but chat with Maudie (Lindsey)*. – Бували тривалі періоди часу, коли робити було нічого і залишалось лише теревенити з Моді [2].

Отже, вищевикладений матеріал дає можливість чітко зрозуміти відмінність дієслів англійської мови *to speak, to talk, to chat* та чітко окреслити їх стилістичну забарвленість при перекладі.

Література:

1. Казакова Т. А. Практические основы перевода. English-Russian. Учебное пособие. – СПб.: Лениздат; Издательство «Союз», 2002. – с. 9
2. Попова И. А. Краткий словарь синонимов английского языка. Государственное учебно-педагогическое издательство министерства просвещения РСФСР, Ленинградское отделение. Ленинград, 1957 – с. 105-110

ДОКУМЕНТНІ ЖАНРИ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ

Борковська І. П.,

старший викладач кафедри англійської

мови гуманітарного спрямування № 3

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

Специфіка документних жанрів, що входять у підстиль ділової кореспонденції офіційно-ділового стилю, реалізується у двох різних за характером нормах: текстової та мовної. Мовні норми, пов'язані з

особливостями використання в ділових документах лексичних та граматичних засобів, типових для офіційно-ділового стилю.

Поряд з мовними нормами в сфері офіційно-ділового мовлення діють також текстові норми, які ураховують закономірності побудови всього документу та організацію його частин. Така формальна організація тексту – це сукупність реквізитів, їх змістовний склад, послідовність розташування, місце знаходження у тексті. Текстові норми документів розрізняються за ступенем жорсткості організації. До найбільш жорстких типів тексту, які називають текстами з високим ступенем стандартизованості, відносять тексти у формі зразка-матриці, в якому фіксуються постійні елементи змісту, а для змінних елементів відведені спеціальні прогалини, де заноситься інформація щодо найменування адресата і адресанта, назви документа. У такому способі сторонам ділової комунікації залишається тільки заповнювати відповідні графи, а не складати текст документу. Зразок-модель, як другий тип тексту, демонструє більший рівень гнучкості норми написання тексту [1]. Такі документи називають нерегламентованими, які вирізняються більш вільною формою, стилем, будовою спілкування.

Жанрові різновиди, такі як: діловий лист, контракт, тендерний документ належать до текстів з високим ступенем стандартизованості офіційно-ділового стилю і володіють схожими мовними та позамовними рисами. Вони відрізняються від текстів інших функціональних стилів більш конкретними комунікативними завданнями, певною композицією, типовою моделлю комунікативної ситуації, відповідною моделлю адресанта та каналом передачі інформації.

Жанрове варіювання писемного спілкування ділової сфери визначається позамовними факторами комунікації, а саме: релевантними для професійної сфери; функціональними цілями, які адресант та адресат

ставлять під час ділового спілкування [2, с. 33]; характером взаємодії та статусно-рольовими відносинами між комунікантами [2, с. 72-73].

Документні жанри офіційно-ділового стилю різняться сферою, комунікативно-прагматичною метою (діловий лист направлений на досягненні згоди між певною кількістю партнерів, контракт – на майбутнє співробітництво сторін угоди, тендерний документ на заохочення учасників торгів погодитись взяти участь у тендері), типовим змістом (діловий лист – відображення причини і мети його написання, розкриття змісту конкретної справи, контракт – результат спільних дій рівноправних сторін, тендерна документація – опис критеріїв оцінки чи характеристик предмету закупівлі або послуги).

Отже, виходячи із вищесказаного, визначаємо документний жанр як текст, який має правову значущість, відображає певну ситуацію, вирізняється єдністю теми, специфічною графічною і композиційною будовою, документальністю, підготовленістю і традиційністю для забезпечення адекватності сприйняття змісту адресатом.

Література:

1. Исакова А. В. Понятие стиля, жанра, регистра в английской филологической традиции. URL: <https://docplayer.ru/26461602-Isakova-a-v-ponyatie-stilya-zhanra-registra-v-angliyskoy-filologicheskoy-tradicii.html>
2. Крысин Л. П. Язык в современном обществе. Москва : Просвещение, 1977. 192 с.

РЕАЛІЇ, ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ

Волкова С. Г.,

викладач кафедри англійської мови

гуманітарного спрямування № 3

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

У світлі глобалізації та зникнення кордонів між країнами та через поширення інтернету, актуальним питанням стало правильне та коректне передання змісту з однієї мови на іншу. При цьому багато науковців та професійних перекладачів зіштовхуються з проблемою передачі слів-реалій та висловлень, що являють собою елементами культури та традицій різних країн. Саме реалії містять у собі складові частини етносу та створюють народний колорит, котрий притаманний саме цій країні та нації. Слід додати, що саме реалії вимагають від перекладача розуміння особливостей та знання фольклору не тільки мови та історії першоджерела, але й свого власного етносу та історичних реалій. Він повинен відтворити їх враховуючи художні аспекти та фабулу твору або висловлення, але в той самий час читач повинен зрозуміти це поняття або вираз, що представлений першоджерелом, а також саме явище, котре не існує в його рідній мові.

Слід зазначити, що реалії – це предмети або явища матеріальної культури, етнонаціональні особливості, звичаї, традиції, обряди, а також історичні факти або процеси, які, як правило, не мають лексичних еквівалентів в іноземних мовах [4, с. 162]. Крім того вони повинні

відображати те поняття або явище, яким вони є в мові оригіналу, отже, їх переклад повинен бути зрозумілий для читача.

Щодо термінології, то першим термін вжив О. Фінкель, котрий дає своє власне визначення даного явища, а саме: «Назви явищ специфічної культури духовної та матеріальної» [5, с. 115].

Щодо існуючих класифікацій, то за основу беруть класифікацію Влахова – Флоріна [1, с. 85] за поділами: предметним, часовим, перекладацьким та за місцевою ознакою.

До першого, предметного поділу належать: реалії повсякденного життя (*borsch* – борщ; *peso* – песо; *maraca* – маракас,), міфології та етнографії (*werewolf* – вовкулака; *sidh* – магичні люди ірландського фольклору), природні реалії (*mango* – манго; *fungus* – гриби), суспільно-політичні (*department* – міністерство; *commissariat* – комісаріат) та ономаціологічні реалії (*Bolshoi Theatre* – Большой театр, Буковина – *Bukovina*, *Cheremosh River*).

Щодо другого типу поділу, то слід зазначити, що до нього належать сучасні (*distributor* – дистриб'ютор; *merchandising* – мерчандайзинг; *hacker* – хакер) та історичні (*bard* – співець; *servants* – челядь).

Місцевий поділ визначається в площині однієї мови, тобто як свої та чужі, та в площині декількох мов, тобто як внутрішні та зовнішні [2, с. 57-64]:

Власні або свої реалії, здебільшого, це старовинні поняття мови (*ale* – світле англійське пиво), а чужі реалії – це чи запозичення чи кальки (*vodka* – горілка).

Щодо способів перекладу реалій, то їх існує чимала кількість, тому явище різного перекладу є та зумовлюється вибором самого автора перекладу.

Як відмічає І. Корунець: «Встановлення перекладацького рішення залежить від чітко визначених факторів, як мовних, так і позамовних. Також переклад залежить від особистості перекладача і від мети перекладу» [3, с. 157–158].

Одним з найбільш використовуваним є транскрипція (транслітерація), що являє собою повну передачу звучання слова, наприклад, *varenyky* – вареники; *pysanka* – писанка, коломийка – *kolomyika*. Проте саме поняття може залишитись незрозумілим для читача.

Щодо повного калькування – це створення нового слова за зразком будови відповідного слова або вислову іноземної мови. Саме цей спосіб максимально зберігає основу і національний колорит певного народу. Як правило, кальки вираженні словосполученнями: *nuclear umbrella* – ядерна парасолька; *to go on the war-path* – вступити на стежку війни; *clean hands policy* – політика «чистих рук». Також словосполучення можуть виражатися фразеологізмами. Прикладами поодиноких мовних одиниць, які вираженні за допомогою калькування може слугувати: *brainwash* – «промивання мізків» (піддавати ідеологічній обробці); *goodwill* – репутація фірми.

Наступний широко використовуваний спосіб це напівкалькування, де одна частина транскодується, а інша калькується або одна частина зазнає семантичних змін, а інша калькується. Основними словотворчими форматами, які не калькуються є: *web-* – веб-, *anti-* – анти-, *micro-* – мікро-, *audio-* – аудіо-, *geo-* – гео-, *video-* – відео-, *-cracy* – -кратія. Наприклад: *web-page* – веб-сторінка, *microeconomics* – мікроекономіка. Іноді цей спосіб використовується і для національних реалій, наприклад, Теплий Юрій – *warm Yurii*.

Щодо наступного способу, то це є наближений переклад, основною особливістю якого є зникнення особливостей джерела, його

оригінальності та самобутності. Більш того, переклад відбувається заміною однієї реалії на іншу, тобто реалія іноземної мови надає автентичній реалії нових національних і культурних рис, які притаманні чужому народу, наприклад, Святий вечір – *Christmas Eve*, плай – *highland path*, русалки – *water nymphs*, кичера – *bare high peak*, бовгар – *cowherd*.

Отже, слід зазначити, що при перекладі реалій перекладач може використовувати, різні способи передачі і єдина умова для коректного перекладу – це не порушення смислової конструкції твору та збереження автентичності твору.

Література:

1. Влахов С. Непереводимое в переводе / С. Влахов, С. Флорин. – М. : Международные отношения, 1986. – С. 85
2. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. – 2-е изд., испр. и доп. / Под ред. Вл. Россельса. – М.: Высш. школа, 1986. – С. 57-64
3. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник / І. В. Корунець. – Вінниця : Нова Книга, 2001. – С. 157–158
4. Саткевич О. І. Проблеми передачі реалій з англійської на українську мову // Англїстика та американїстика : [зб. наук. пр.] / ред. кол. : А. І. Анісімова (голов. ред.), Т. М. Потніцева (заст. голов. ред.) [та ін.]. – Д. : Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2012. – Вип. 9. – С. 162
5. Фінкель О. М. Теорія й практика перекладу / О. М. Фінкель // Забутий теоретик українського перекладознавства : зб. вибраних праць / за ред. Л. М. Черноватого, В. І. Карабана. – Вінниця : Нова Книга, 2007. – С. 115

АНГЛІЙСЬКА АБРЕВІАЦІЯ ЗІ СТИЛІСТИЧНОЇ ТОЧКИ ЗОРУ

*Дробязко Ю. І.,
викладач кафедри англійської
мови гуманітарного спрямування № 3
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

Залежно від стилю мовлення абревіатури виконують різні функції. В науково-технічній літературі скорочені одиниці виступають в ролі термінів, в розмовній та художній – вони є невід’ємною частиною сленга та надають емоційного зображення.

Як правило, абревіатура є носієм тільки того значення, яке міститься в початковій одиниці. Зустрічаються, проте, скорочення, які з тієї або іншої причини мають окрім нього і інше, «привнесене» значення. У такому разі можна говорити або про омонімію – при збігу форми абревіатури з повною формою іншого, абсолютно випадкового слова (*СУП – санітарне управління і суп – рідка страва*), або про багатозначність – коли між обома значеннями все ж таки є або навмисно створюється семантичний зв'язок. З погляду перекладу такі скорочення можна розглядати як потенційне джерело помилок і як складне перекладацьке завдання в тих випадках, коли необхідно передати на мову перекладу «заплутаний клубок значень і натяків, що є грою слів» [2, с. 322].

Досить актуальною в період сучасного розвитку англійської абревіації стали так звані «жартівливі розшифрування» абревіатур [1, с. 258]. В ролі бази для корелятивної абревіації не обов'язково

використовувати існуюче скорочення, для таких цілей може виступати і звичайне слово. Наприклад, назва зенітної ракети *Hawk* (буквально «яструб») має експресивний корелят *homing all the way killer* – *самонавідний по всій траєкторії засіб знищення*. Зрозуміло, що слово *hawk* не є скороченням, а лише служить моделлю для створення омонімічного скорочення з корелятом *homing all the way killer*.

Іноді експресивність досягається за рахунок заміни скорочень корелятом омонімічного скорочення. Так, на жаргоні нью-йоркської біржі компанія *American & Foreign Power Company* іменується *Air Force* (*воєнно-повітряні сили*), тому що скорочена назва компанії (*AF*) омонімічна скороченню від *Air Force*. Цей приклад яскраво демонструє «гру» омонімічних скорочень.

Використання стилістичної корелятивної аббревіації можливе лише тоді, коли скорочення, яке виступає в ролі бази, є достатньо відомим. Діапазон експресії при цьому досить широкий – від легкого гумору до відвертої насмішки.

Такий тип аббревіатур розповсюджений серед американських науковців та інженерів. Коли в Америці стали приділяти велику увагу квантовим підсилювачам – мазерам (*maser – microwave amplification by stimulated emission of radiation*) та різко збільшились асигнування на дослідження в цій сфері, одразу ж з'явилися експресивні кореляти: *more applied scientists eat regularly* – *велика кількість науковців харчується регулярно* та *money acquisition scheme for expensive research* – *спосіб отримання грошових коштів на дорогі дослідження* [1, с. 260].

Назви американських науково-дослідницьких корпорацій *RAND* (*Research and Development*) та *RAC* (*Research Analysis Corporation*) трактуються відповідно як *Research and No Development* – *наукові дослідження і ніяких конструкторських робіт* та як *Relax and Corporation* – *будь менш суворим та співпрацюй*.

Стилістичний ефект досягається при використанні скорочених одиниць в незвичайних контекстах. В цьому випадку неминуче відбувається зсунення значення. Так, технічне скорочення *U/S* – *unserviceable* – *непригодний для експлуатації, несправний*, яке використовується по відношенню до людини, надає висловлюванню специфічного забарвлення: *He is U/S* – *його немає* або *він не справляється зі своїми обов'язками*.

Уже сам принцип абрєвіації – можливість представлення розгорнутої форми окремими буквами чи звуками – надає широкі можливості використання скорочень в евфемістичній функції, для пом'якшення грубих чи неприємних висловлювань. Між абрєвіатурами в цій функції та дійсними евфемізмами існує відмінність: евфемізм полягає у використанні іншого слова для «пом'якшення» висловлювання, скорочення нагадують точне формулювання корелята.

Одним із самих розповсюджених евфемістичних скорочень є *WC* – *water closet* (*вбиральня, туалет*), яке давно стало міжнародним. Такі абрєвіатури використовуються для заміни вульгаризмів. В американському слензі зустрічаються скорочення *TS* – *tough sh* – в значенні складна ситуація, *FO* – *f--- -off* – в значенні *іди геть*.

У праці Влахова С. И. та Флоріна С. П. [2, с. 321] даний тип абрєвіації іменується як абрєвіатури-каламбури. Наведемо декілька прикладів таких скорочених одиниць: укр. *АМУР* – *автоматична машина управління і регулювання*, *АСТМА* – *астатичний міліамперметр*, *МАРС* – *машина автоматичної реєстрації і сигналізації*; англ. *IDIOT* – *Instrumentation Digital Online Transcriber* (*приспій автоматичного програвання цифрових даних вимірювальної апаратури*), *WASP* – *Women's Airforce Service Pilots* (*Жіноча допоміжна льотна служба військово-повітряних сил*), англ. *WASP* = «*оса*»: *летить і жалить*; *MANIAC* – *Mathematical Analyzer Numerical Integrator and Computer* – *електронна*

лічильно-розв'язувальна машина т. д. Цікавою є навмисно створена пара: CAT (омонім англ. кішка) і MOUSE (омонім англ. миша), причому призначення кішки – CAT (*Celestial Atomic Trajectile* = *космічна ракета з ядерним зарядом*) – знищувати мишу – MOUSE (*Minimum Orbital Unmanned Satellite Earth* – *штучний супутник Землі без екіпажа з мінімальною орбітою*).

При випадковому, ненавмисному збігу форми скорочення з яким-небудь іншим словом, переклад абрєвіатури здійснюється на загальній підставі, начебто і не було цієї омонімії. Випадковість же використовується автором з певною стилістичною метою, або якщо розшифрування «підігнане» під загальномовне слово, тобто воно розшифровується, ніби це не було скороченням, або при так званих «жартівливих розшифруваннях». Все це – каламбури, успішне перенесення яких в мову перекладу – справа виняткова важка, а деколи нездійсненна. Наприклад, як перекласти таку жартівливу абрєвіатуру як NASA – *Never a straight answer* – *ніколи (не дає) прямої відповіді?* У своєму дійсному значенні *Національне управління по авіації і дослідженню космічного простору (National Aeronautics and Space Administration)* в скороченні переноситься без зміни у французьку і німецьку мови і транскрибується в українську і болгарському; отже, перекласти каламбур можна, оформивши жартівливу фразу з чотирьох значущих слів, що починаються буквами *H, A, C і A*. Залежно від конкретного випадку і поставленого стилістичного завдання можливі і інші рішення: одне з них – просто додати розшифруванню комічний сенс, не відповідний справжньому, наприклад, *Національна абсолютно сміхотворна адміністрація*.

При перекладі корелятивних абрєвіатур варто зважати на стилістичні особливості тексту, адже не завжди «жартівливе розшифрування» буде доречним.

Література:

1. Борисов В. В. Аббревиация и акронимия. Военные и научно-технические сокращения в иностранных языках. – М.: Воениздат, 1972. – 320 с.
2. Влахов С. И., Флорин С. П. Непереводимое в переводе. – М.: Р. Валент, 2006. – 448 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ КРЕОЛЬСЬКИХ МОВ ТА ПІДЖИНІВ У РІЗНИХ РЕГІОНАХ СВІТУ

*Кібець О. О.,
студентка факультету лінгвістики
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
ім. І. Сікорського»
м. Київ, Україна*

Креольські мови та піджини є важливою і особливою складовою загальної системи мов у світі. Саме тому вони, як і мертві мови, мови жестів та глухонімих, входять у число мов особливої уваги [7]. Ці мови важко віднести до будь-якої з відомих мовних груп з огляду на їх структуру або способи застосування. Варто зауважити, що деякі з них, як креольські мови та піджини, мають своєрідні особливості поширення у світі.

Креольські мови – це мови, які виникли у результаті мовного контакту на основі піджину [2]. Інакше кажучи, ці мови виникають унаслідок безпосередньої взаємодії двох або більше мов, що саме і зветься мовним контактом – змішуванням двох мов під дією соціальних чинників

[5]. У результаті мовного контакту у першу чергу виникає піджин – особлива форма спілкування між представниками двох чи більше етносів у межах однієї території [2]. Піджин не має власної встановленої лексико-граматичної структури, також він не є рідною мовою для носія, а лише свого роду засобом спілкування чи другою мовою. Тоді як креольська мова виникає тоді, коли піджин стає рідною мовою для носія і має встановлену граматику та лексику.

Креольські мови та піджини поширені на всіх континентах світу окрім Антарктиди. Їх можна умовно класифікувати за регіонами розташування та за мовами, на базі яких вони виникли. Для умовної класифікації і виявлення основних особливостей поширення креольських мов та піджинів у різних регіонах світу, було досліджено матеріал з «Атласу піджинів та креольських мов» [1]. У результаті цього дослідження було виявлено певні закономірності поширення креольських мов. Також було встановлено, що існує залежність між територією поширення та мовою, від якою та чи інша креольська мова походить. Крім того, було виявлено приблизну загальну кількість існуючих піджинів та креольських мов (патуа, ненге тощо), та такі, які вже не мають носіїв і вважаються мертвими (негерхолландс). Це дослідження є актуальним через необхідність виявити природу формування креольських мов та піджинів, залежність між цим процесом і певними чинниками, соціальними чи історичними.

У межах цього дослідження було розглянуто «Атлас піджинів та креольських мов», а насамперед, розділ «Мови», у якому перелічено всі досліджені авторами атласу креольські мови та піджини, вказано регіони їх поширення і мову, від якої вони походять. У ході цієї роботи було підраховано, де і скільки мов існувало чи існує. Далі було важливо відділити піджини від креольських мов. Для цього було розглянуто розділ кожної креольської мови чи піджину окремо. Варто зауважити, що точно

розділити їх всіх неможливо через недостатню кількість досліджень або використання неофіційних джерел. У цьому ж розділі «Мови» зазначено, від якої мови піджин або креольська походить. Саме так було встановлено кількість піджинів та креольських мов відповідно до мов їх основ. Окрім цього, необхідно було розрізнити існуючі та вже неіснуючі піджини та креольські мови.

Під час дослідження було розглянуто 76 піджинів та креольських мов, які були досліджені авторами атласу. Загалом з них 26 походять з англійської, 3 мають голландську основу, 14 – португальську, 6 – іспанську, 9 – французьку, 3 – банту, 2 – арабську, 3 – малайзійську і ще 10 залишаються з невизначеною основою. Щодо класифікації за територією поширення, то 19 з них поширені у Карибському басейні, 7 – у Північній Америці, 14 – у Західній Африці, 6 – у Центральній та Східній Африці, 2 – у Південній Африці, 8 – на островах Тихого океану, 2 – в Австралії, 4 – у Південній Азії, 8 – у Південно-східній Азії, 3 – на островах Індійського океану, 2 – у Східній Азії та ще 1 у Південній Америці.

Що стосується залежності між територіальним поширенням креольської мови чи піджина та мовою основи, то дослідження показало наступне:

1. Для австралійських креольських мов та піджинів характерна англійська (кріол), або змішана основа невизначеної мови з англійською (гуринджийська креольська).
2. Карибські креольські мови мають здебільшого англійську основу, але є й ті, які засновані на французькій (гаїтянська креольська), голландській (мертві мови негерхолландс та бербіська креольська) чи іспанській (мова паленкверо).
3. Центральньо- та східно-африканські креольські мови та піджини мають арабську основу (кінубі), банту (кітуба) або взагалі невизначену (санго).

4. На Далекому Сході основою для креольських та піджинів є англійська (китайсько-англійський піджин), але трапляються і випадки з невизначеною основою (кяхтинська мова).
5. В Індійському океані панує французька основа (сейшельська креольська).
6. У Північній Америці на теренах США – англійська (галла) або французька (луїзіанська креольська).
7. У Канаді – невизначена основа (ескімоський піджин). У цьому регіоні поширені креольські мови та піджини зі змішаною основою (мічіф – французька з невизначеною мовою основи).
8. У Тихому океані панує англійська основа (ток пісін), але є і французька (тайо) та креольські мови і піджини з невизначеною основою (фіджийський піджин).
9. У Південній Америці основою виступає іспанська (медіаленгуа).
10. У Південній Азії – здебільшого португальська (індо-португальський корлай) або ж малайзійська (шрі-ланкійська креольська малайзійська).
11. Південно-Східна більш різнобарвна на мови для основи: англійська (сингліш), іспанська (чабакано), португальська (малайсько-португальська) та малайзійська (*амбонська*) (переклад виділеної курсивом мови мій – О. К.).
12. На Півдні Африки панує банту (фанагало) або голландська (африкаанс).
13. На Заході Африки поширена або англійська основа (камерунська креольська), або португальська (форру).

З усіх розглянутих креольських мов чи піджинів переважна меншість вважаються «мертвими», як мова негерхолландс [9]. Деякі мають незначну кількість носіїв, як норфолкська креольська [6]. Норфолкською мовою розмовляють від 400 до 800 осіб відповідно до різних джерел. Дослідження деяких з креольських мов та піджинів

базувалися на неофіційних джерелах, наприклад, на основі знань носіїв мов, як дослідження патуа [4]. Певні креольські мови та піджини не мають достовірних даних про кількість носіїв, як камерунський піджин [8].

Отже, такі закономірності поширення певних креольських мов та піджинів зумовлені історично [3]. Там, де було більше англійців, існує більше англійських креольських мов. А на теренах, які колись були французькими колоніями, панують французькі креольські мови. Також кількість носіїв тієї чи іншої креольської мови залежить від популяції країни, в якій вони живуть. Окрім того, у результаті аналізу розділів різних мов виявлено ряд припущень, які потребують подальшого доведення. Деякі креольські мови та піджини або мають невизначену кількість носіїв (як камерунська креольська), або у різних джерелах мають різну назву (як фернандо-по) [1]. Так, поширений на теренах Папуа Нової Гвінеї ток пісін в «Атласі» зазначений як «піджин або креольська мова». Крім того, у різних джерелах, незалежно від дати видання чи написання, його теж називають по-різному.

Дослідження особливостей поширення креольських мов та піджинів показало, що існує певна залежність між територією поширення та мовою основи. Також ця робота виявила ряд проблем, які дослідники креольської лінгвістики ще мають вирішити: невизначеність із критеріями класифікації, неточні дані та використання переважно неофіційних джерел. Дослідження особливостей поширення різних креольських мов та піджинів у різних регіонах світу є актуальним і має підґрунтя для подальшого вивчення. Варто зауважити, що разом з цим виникає можливість виявити нові особливості історичного розвитку сучасних мов, зокрема і англійської.

Література:

1. APiCS Online [Електронний ресурс] : [Інтернет-портал]. – Електронні дані. – Режим доступу: <https://apics-online.info/> (дата звернення 28.01.2019)
2. Arends J. Pidgins and Creoles: An introduction / J. Arends, N. Smith, P. Muysken. – Benjamins, 1995
3. Bickerton D. Creole Languages / Bickerton D. – Scientific American, 1983. – 249 p.
4. Farquharson J. T. Jamaican / Farquharson J. T. – Oxford: Oxford University Press, 2013. – In E. Haspelmath M., Huber M., Maurer P., Michaelis S. M. (Ed.) –The survey of pidgin and creole languages. Vol. I: English-based and Dutch-based languages. – 81-91 pp.
5. Kaufman T. Language Contact, Creolization and Genetic Linguistics / S. Thomason, T. Kaufman. – University of California Press, 1988
6. Mühlhäusler P. Norfolk / Mühlhäusler P. – Oxford: Oxford University Press, 2013. – In E. Haspelmath M., Huber M., Maurer P., Michaelis S. M. (Ed.) –The survey of pidgin and creole languages. Vol. I: English-based and Dutch-based languages. – 232-240pp.
7. Philology.ru [Електронний ресурс] : [Інтернет-портал]. –Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.philology.ru/linguistics1/koryakov-maysak-01.htm> (дата звернення 28.01.2019)
8. Schröder A. Cameroon Pidgin English / Schröder A. – Oxford: Oxford University Press, 2013. – In E. Haspelmath M., Huber M., Maurer P., Michaelis S. M. (Ed.) – The survey of pidgin and creole languages. Vol. I: English-based and Dutch-based languages. – 185-193 pp.
9. Sluijs R. Negerhollands / Sluijs R. – Oxford: Oxford University Press, 2013. – In E. Haspelmath M., Huber M., Maurer P., Michaelis S. M. (Ed.) – The survey of pidgin and creole languages. Vol. I: English-based and Dutch-based languages. – 265-274 pp.

ТИПИ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Козьміна Н. А.,

старший викладач кафедри англійської

мови технічного спрямування № 1

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут»

імені Ігоря Сікорського

м. Київ, Україна

Завжди актуальним залишається питання як підвищити мотивацію студентів вивчати іноземну мову й одночасно зробити цей процес цікавим. Вивчення іноземної мови, що здебільшого відрізняється від вивчення багатьох інших предметів, де треба або запам'ятати факти, або зрозуміти приклади, є кропітким процесом, який вимагає великих затрат енергії та часу. На превеликий жаль, значна кількість студентів приносять з собою зі школи негативний досвід вивчення іноземної мови та глибоке переконання, що цей процес їм не під силу [2, с. 122].

Багато людей останнім часом все більше замислюються про підвищення рівня особистісного розвитку, розуміють яку велику роль відіграє освіта в процесі становлення людини. Вони також добре усвідомлюють, що однією з основних вимог до сучасної освіченої людини є знання однієї або декількох іноземних мов. Причиною тому є стрімкі темпи росту процесу сучасної глобалізації в багатьох сферах людського життя.

Політичний та соціально-економічний розвиток країни, її інтеграція в європейський простір висувають нові вимоги. Вивчення мови міжнародного спілкування стає першочерговою задачею і спонукає переосмислити своє відношення до вивчення іноземних мов.

Історично склалося так, що англійська мова стала не тільки надзвичайно популярною, але й необхідною. Кожна людина розуміє, що не знаючи іноземну мову, неможливо отримати гідну високооплачувану роботу, зробити успішну кар'єру, мати доступ до оригінальної міжнародної інформації, до найновітніших досягнень світової науки та найсучасніших технологій. Нарешті, не знаючи мови, неможливим стає безпосереднє спілкування з народами інших країн [2, с. 123].

Всі наведені фактори й складають могутній стимул вивчати іноземну мову, спонукають студентів до цілеспрямованої й організованої діяльності. Мотивацію визначають як співвідношення цілей, що стоять перед людиною, які вона вважає важливими для себе, та внутрішньої особистісної активності. Ціль можна розглядати як передбачуваний людиною результат, в той час як мотив є наміром або спонуканням для досягнення цього результату [1, с. 443].

Внутрішня мотивація людини пов'язана не з зовнішніми обставинами, а зі змістом її діяльності. Оскільки ми розглядаємо навчальну діяльність, зазначимо, що навчальна мотивація має включати всі аспекти цього процесу. Індивідуальні особливості студентів, рівень їх зрілості, їх компетенції, інтелектуальний розвиток, відношення до процесу навчання, індивідуальні особливості викладача є значущими факторами. Слід також враховувати сам процес навчання, його особливості та специфіку. Прагнення, стимули, цілі та мотиви є рушійною силою, що спонукає людей до діяльності. Стимулами можуть бути потреби та бажання отримати певні матеріальні та фінансові переваги, підвищити соціальний статус, завоювати престиж та повагу людей, реалізувати свій інтелектуальний потенціал та професійні якості [3].

Один зі способів формування мотивації до навчальної діяльності є в тому, щоб зацікавити студентів, викликати жвавий інтерес, тобто «зачепити за живе». Викладач має підібрати такі матеріали, в яких

представлені цікаві наукові факти, інновації, найновітніші технологічні розробки. Іншим дієвим способом є створення атмосфери емоційного переживання, яка досягається представленням незвичайної або сенсаційної інформації, а також завдяки спеціальним видам роботи на заняттях. Завданням викладача є створення умов для підкріплення відповідної позитивної мотивації. Це і створення живої організації навчального процесу, і стимулювання активності та самостійної діяльності студентів, і впровадження дослідницької методики, і створення умов для реалізації знань та здібностей студентів [1, с. 444]. Велика увага має приділятися досягнутим результатам навчання, висвітлюванню користі засвоєного матеріалу, створенню такої атмосфери, при якій процес вивчення іноземної мови стане внутрішньою індивідуальною потребою студента.

Література:

1. Вовненко С. И. Способы повышения мотивации при изучении английского языка // Молодой ученый – 2015. – № 5. – С. 443-446.
2. Готлиб Р. А. Социальная востребованность знания иностранного языка. Социологические исследования, № 2, Февраль 2009, С. 122-127
3. Маслоу Абрахам. Мотивация и личность. <https://bookz.ru/authors/maslou-abraham/motivaciq.html>

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГРАМАТИЧНИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ**
(на прикладі твору Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц»)

*Кравченко М. С.,
студентка факультету лінгвістики
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

У сучасній лінгвістиці поняття «трансформації» використовується як важливий засіб досягнення адекватності перекладу. Трансформації допомагають подолати різноманітні лексичні та граматичні труднощі при перекладі, роблять текст зрозумілішим та водночас зберігають основну думку, закладену автором.

Незважаючи на відносно молодий вік перекладознавства як однієї з галузей наук, нині існує безліч робіт, присвячених саме перекладацьким трансформаціям. Мовознавці досліджували граматичні та лексичні трансформації різних типів текстів, їх особливості та власне процес їх відтворення при перекладі. Цим питанням займалися такі видатні науковці, як В. Н. Комісаров, Я. І. Рецкер, Л. С. Бархударов та інші. Таке спрямування сучасних вчень обумовлює **актуальність** нашого дослідження. Проте тема застосування граматичних трансформацій при перекладі французьких художніх текстів українською мовою на сьогоднішній день є недостатньо вивченою. Саме це демонструє **новизну** нашої роботи.

Метою нашої наукової розвідки є визначення особливостей використання граматичних трансформацій при перекладі французьких художніх текстів українською мовою.

Об'єктом вивчення у нашій роботі виступають граматичні трансформації, що були застосовані Анатолієм Жаловським при перекладі твору Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц».

В процесі дослідження, нами були поставлені такі **завдання**: визначити поняття «перекладу» та «художнього тексту», з'ясувати його особливості; надати дефініцію поняттю «граматична трансформація» та проаналізувати запропоновані класифікації трансформацій; опрацювати використані при перекладі трансформації та зробити кількісний аналіз найуживаніших з них.

Оскільки вся наша робота побудована на аналізі художніх текстів, перш за все слід з'ясувати, що таке художній текст та в чому полягають його особливості. Під поняттям *художній текст* [4] ми розуміємо текст, який використовує літературну мову та має естетичну або розважальну цінність. Що стосується особливостей художнього тексту, то серед них слід зазначити образність, естетику мовлення, експресивність та інтенсивність вираження, зображувальність, відсутність певного регламентування вживання засобів мовлення, уживання емоційно-експресивної лексики, запровадження авторських новотворів [3] тощо.

Переходячи до аналізу перекладу, нам потрібно визначити власне поняття *перекладу* [2] – відтворення оригіналу засобами іншої мови із збереженням єдності змісту та форми.

Під поняттям *трансформації* [1] ми розуміємо міжмовні перетворення, що використовуються з метою досягнення перекладацької еквівалентності. Отже, *граматична трансформація* – це спосіб перекладу, при якому граматична одиниця оригіналу перетворюється на одиницю перекладу з іншим граматичним значенням.

Опрацювавши десяток запропонованих класифікацій граматичних трансформацій, нами було обрано класифікацію В. Н. Комісарова [5], на якій базується вся наша наукова робота. Отже, науковець виділяє: *функціональну заміну, конкретизацію, генералізацію, компенсацію, опущення, додавання лексичних одиниць, експлікацію, поєднання та членування речень, антонімічний та нульовий переклад.*

Отже, проаналізуємо наступний приклад: *Je demande pardon (1) aux enfants (2) d'avoir dédié (3) ce livre à une grande personne (4) = Даруйте мені, дітки (2), що я присвятив (3) цю книжку дорослому (4).*

У цьому прикладі було використано 4 граматичні трансформації:

1) *je demande pardon = даруйте мені.* Можна прослідкувати, що при перекладі було змінено головні члени речення. Так у французькому варіанті є підмет (*je*), присудок (*demande pardon*), в той час як в українському варіанті використовується наказовий спосіб у 2 особі множини (*даруйте*) та обставина (*мені*). Згідно класифікації В.Н. Комісарова, перекладач застосував функціональну заміну, а також змінив вербальну синтагму *demande pardon* (Д+І) на звичайне дієслово;

2) *demande pardon aux enfants = даруйте мені, дітки.* Через різні граматичні системи мов та задля досягнення прагматичного ефекту, перекладач замінив використання прийменника *à* у французькому варіанті на звертання, що є більш типовим для української мови. Отже, було змінено обставину на звертання і перекладач знову використав функціональну заміну;

3) *d'avoir dédié = що я присвятив.* Граматиці французької мови притаманне часте використання інфінітивів, проте в українській мові вони застосовуються дуже рідко. Саме тому перекладач замінив інфінітивну конструкцію (*avoir dédié*) на просте підрядне речення, що складається з підмету (*я*) та присудку (*присвятив*). Отже, мова йде про використання функціональної заміни;

4) *une grande personne* = *дорослому*. Перш за все варто відмітити, що перекладач замінив номінативну синтагму (I + II) на іменник. До того ж, можемо спостерігати невідповідність роду французького іменника (*une personne* - ж.р.) та українського (*дорослий* – ч.р.). Це також різновид функціональної заміни.

Зупинимося на іншому прикладі: *J'ai une excuse sérieuse : cette grande personne est le meilleur ami que j'ai au monde* = *У мене дуже поважне виправдання: той дорослий — мій найкращий приятель*. В цьому випадку можна спостерігати застосування граматичних трансформацій, що мають назву опущення та генералізація, оскільки перекладач вирішив опустити конструкцію *au monde* і тим самим генералізував речення.

Перейдемо до аналізу наступної фрази: *J'ai une autre excuse : cette grande personne (1) peut tout (2) comprendre, même les livres pour enfants (3)* = *Є й друге виправдання: той дорослий (1) може зрозуміти все на світі (2), навіть дитячі книжки (3)*. Тут відмічаємо застосування 3 граматичних трансформацій:

1) *cette grande personne* = *той дорослий*. Як вже було відмічено, перекладач використовує функціональну заміну через невідповідність роду іменників;

2) *peut tout comprendre* = *може зрозуміти все на світі*. Цей приклад демонструє використання конкретизації, що має на меті більш детально і конкретно передати сенс слова. До того ж, перекладач додає відсутні у тексті оригіналу лексичні одиниці, а отже можна стверджувати, що він прибігає ще й до використання трансформації, що має назву додавання лексичних одиниць;

3) *les livres pour enfants* = *дитячі книжки*. Це випадок функціональної заміни, адже конструкція I + прийм. + I змінюється на номінальну синтагму (I + II).

Також було відмічено використання такої граматичної трансформації, як поєднання речень: *Toutes les grandes personnes ont d'abord été des enfants. Mais peu d'entre elles s'en souviennent* = *Усі-бо дорослі спершу були дітьми, тільки мало хто з них про теє пам'ятає*. Можна прослідкувати, що перекладач вирішив об'єднати два простих речення, створивши одне складне та поширене.

Проаналізувавши I розділ твору Антуана де-Сент Екзюпері «Маленький Принц», ми відмічали використання граматичних трансформацій чи не у кожному реченні. Зазвичай вони подібні, саме тому у роботі було представлено лише декілька з них. Зробивши кількісний аналіз вживаних трансформацій, ми визначили, що найчастіше перекладач використовує функціональну заміну (78 %) і це пояснюється відмінністю граматичних систем французької та української мов. Генералізація (3 %), конкретизація (7 %), компенсація (3 %), опущення (3 %), об'єднання речень (3 %) та додавання (3 %) зустрічаються, проте набагато рідше ніж функціональна заміна. Що стосується використання таких граматичних трансформацій як антонімічний та нульовий переклад, то у I розділу перекладач їх не застосовував.

Отже, як ми бачимо, використання граматичних трансформацій є невід'ємною частиною перекладу, адже саме вони дають змогу зробити правильний та адекватний переклад, передати всі художні тонкощі автора і, щонайголовніше, правильно відтворити сенс.

Література:

1. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://sum.in.ua>
2. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу: Навч. Посібник для студентів. – Київ: Юніверс, 2003.

3. Художній стиль мовлення [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Художній_стиль_мовлення
4. Художній твір [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Художній_твір
5. V. N. Komissarov: La théorie de la traduction (les aspects linguistiques) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://classes.ru/grammar/43.Теориya_perevoda_Lingvicticheskiye_aspekty/extfile/help2/html/unnamed_26.html

**ІНШОМОВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ СУЧАСНІЙ
ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРІВ «ТАЄМНИЦЯ»
Ю. АНДРУХОВИЧА ТА «50 ХВИЛИН ТРАВИ» І. КАРПИ)**

Лісун О. В.,

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси, Україна*

Совєтна А. В.,

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси, Україна*

Зміни в суспільному житті початку ХХІ століття характеризуються кардинальними політичними та економічними зрушеннями. Це не могло не знайти відображення в процесах, що

відбувалися відповідно і в сучасній українській мові, оскільки «еволюційні мовні зміни мають місце саме в період глобальних трансформацій у суспільстві» [6, с.13].

Одна з проблем сучасної художньої літератури полягає у тому, що автори використовують велику кількість запозичень та іншомовних слів. Для прикладу було взято два твори сучасних письменників: Ірени Карпи «50 хвилин трави» та Юрія Андруховича «Таємниця».

Протягом останніх п'ятнадцяти років в українському художньому тексті вживалося чимало англіцизмів. Мова персонажів насичена англomовними запозиченнями, вкрапленнями, жаргонізмами, варваризмами. Деякі герої художніх творів заговорили англійською, французькою та німецькою мовами.

Англіцизми в українській мові були предметом досліджень О. Стишова, Н. Попової, Т. Полякової, О. Махньової, О. Карабути, Т. Загоруйко, О. Курочкіної, А. Олійник, Т. Рудкової, Г. Сергєєвої, М. Агапоненко, І. Фаріона, Н. Босака, В. Печерської, О. Мороховського.

Мова англomовних героїв в українських художніх творах потребує вивчення, що зумовлює актуальність пропонованої статті.

Мова персонажів є важливим засобом типізації та індивідуалізації, тобто характеристики героїв. Людям різних епох, соціального стану, місцевості, віку властиві певні особливості. У певному розумінні мова персонажів – авторська стилізація звичайної розмовної мови, яка часто складається із різноманітних реєстрів (наприклад, вульгаризмів чи офіційного стилю).

Художній стиль – один з ретельно описаних науковцями функціональних стилів. Разом з тим, навряд чи з цього можна зробити висновок про те, що він є найбільш вивченим. Це пояснюється тим, що художній стиль – невизначений і знаходиться у постійному творчому розвитку у порівнянні з іншими мовними стилями. Передача цих

особливостей при перекладі виявляє особливі труднощі, але також викликає і певний інтерес серед дослідників [2; 3]. На сьогодні є багато фахівців, які вивчають та досліджують проблеми літературного перекладу, зокрема Ю. Лотман, С. Раппопорт, В. Савченко, Є. Верещагін, В. Костомаров, С. Влахов, С. Флорін, М. Морозов. Досить активно на сьогодні постає питання доцільності вживання запозичених елементів у мові.

Характеризуючи іншомовні елементи, ми можемо виділити три групи запозичених елементів, позначаючи їх різними термінами:

1) іншомовні елементи – це «слова, які були запозичені здавна і цілком засвоєні в нашій мові, таким чином іноземне походження вже не відчувається і вони вільно вживаються між людьми та мають похідні: літера, пляшка, вишня, молоко, чобіт, скло» [4, с. 215];

2) запозичення – «слова суто іноземні, але які вживаються у нашій мові дуже часто, внаслідок чого вони набули у нас права громадянства та увійшли навіть у народну мову: аптека, солдат, школа, студент, гімназія і т. ін.» [4, с. 215];

3) варваризми – «слова суто іноземні, в нашій мові вживаються не часто; такі слова легко замінюються українськими відповідниками і вживаються тільки серед інтелігентів – народній мові вони не відомі: констатувати, культивувати, індустрія, гастричний і т. ін.» [4, с. 215]. Таке визначення запозичених елементів уявляється нам дуже умовним і надто вільним.

Вчені підкреслюють, що окремі запозичення вживаються тільки з моди, без потреби, як наприклад у творі Ю. Андруховича «Таємниця»: «Власне кажучи, якби я робив це відкрито, тримаючи книгу на своєму столі, усе виглядало б не так *peinlich*» [1, с. 27]. Уникнути цього слова можна було шляхом його перекладу з німецької мови, просто як «нестерпно соромно, ніяково».

«У 98-му ми з ним кілька годин крокували Бродвеем, і це було *something!*» [1, с. 107]. У цьому випадку є кілька варіантів перекладу: «це було щось», «це було незабутньо». Переклавши дане слово, ми можемо надати йому позитивних або негативних рис. Які саме почуття автор хотів передати, вживши даний англіцизм, ми можемо лише здогадуватись.

У творі Ірени Карпи «50 хвилин трави» є велика кількість вживання як окремих іншомовних слів, так і цілих речень. Наприклад, «*to be a good loser*» [5, с. 2] перекладається «не сумувати», «не вішати носа». «Певно, йому це вже сказали всі. *Your turn, baby!*» [5, с. 6]. «*Il est comme brise n`y touche pas*» [5, с. 23] з французької мови перекладається, як «Він немов вітер, краще не чіпати». «Двері. Знову *Doors.*» [5, с. 27] є повторенням одного і того ж слова різними мовами. «Я втомилась. *I`m tired*» [5, с. 31] – в цьому випадку автор дає послівний переклад. «Вона знайшла на робочому столі документ «*for Diana.doc*» І наступної миті жадно читала його» [5, с. 34]. Назву документа можна було перекласти, як «для Діани», або передати транслітерацією. Зрештою, речення можна було б побудувати, як «Діана на робочому столі знайшла лист, що був адресований їй».

Проаналізувавши вживання запозичень у сучасній художній літературі, можна поставити під сумнів доцільність їх вживання у творах. Але іноді у літературних творах запозичення націлені на створення художнього образу та відтворення індивідуальної манери. Наявність подібних одиниць у тексті підсилює ефект реалістичності, надає мовленню літературних героїв природності й особливого колориту. Вибір англіцизмів у художніх текстах українських письменників кінця ХХ – початку ХХІ ст. мотивований ідеєю, сюжетом, характером діючих осіб, тобто підпорядкований завданню втілення авторського задуму.

Література:

1. Андрухович Ю. І. Таємниця / Ю. І. Андрухович – Харків: Фоліо, 2007. – 478 с.
2. Баженова И. С. Эмоции, прагматика, текст / И. С. Баженова. – М. : Менеджер, 2003. – 392 с.
3. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов / Л. Г. Верба. – Вінниця : Нова Книга, 2003. – 203 с.
4. Комиссаров В. Н. Слово о переводе / В. Н. Комиссаров. – М. : Межд. отношения, 1973. – 215 с.
5. Карпа І. І. 50 хвилин трави / Карпа І. І. – Харків: Фоліо, 2011. – 250 с.
6. Майструк Т. С. Англійські запозичення у функціонально-стильових різновидах української мови кінця ХХ – початку ХХІ століть : автореф. дис. кандидата філол. наук : 10. 02. 01 / Т. С. Майструк. – Кривий Ріг, 2010. – 20 с.

ANALYSIS OF GRAMMATICAL VALENCY OF COMPLEX TERMS IN ENGLISH

Mykhailenko A. V.,

lecturer of the Department of English Language Technical Direction № 1

National Technical University of Ukraine

“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

Kyiv, Ukraine

The article highlights the combination possibilities of words and terms in English. The investigation includes three steps: 1) the analysis of terminology as a science; 2) the definitional analysis of grammatical valency; 3) the analysis of structural units for grammar models.

The development of science and technology includes professional vocabulary, which determines the further directions of theoretical aims. Terminology is the basic concept of Linguistics and the continuity of scientific knowledge. Scientific and technical terms play an important role in the development of any field of science and technology. Each term referring to the technical or economic languages has its combined capabilities (valency). In addition, each term or complex word-terms comes from commonly used words that are specific to a particular language.

Commonly-used words become complex terms when they are combined with other words in technical and economic languages. Most researchers tend to believe that the syntactic structure of the phrase is formed on the basis of subordination - the coordination, monitoring and adherence. The phrase structure rules are used for expanding grammatical categories and for substitutions.

The core of terms and phrases combines different types of valency. Collins Dictionary describes valency grammar as a system of linguistic syntax, conceived by analogy with chemical valency, according to which verbs have valencies dependent on the number of noun phrases with which they combine [3]. The words can be impersonal (avalent), intransitive (monovalent), transitive (divalent), tritransitive (quadrivalent), etc. The words filling these "vacancies" are called "actants". According to Kochergan N. P: in addition to actants there are distributors. The valency of a single word is realized by a range of semantic relations, which the word passes in correlation with other words within the lexical and grammatical meaning in semantics [1]. William Croft suggests the distributional method that defines syntactical categories in terms of their possibilities of filling certain roles in certain grammatical construction [2, p. 4]. Grammatical valency is the aptness of a word to appear in specific grammatical structures. Its range is restricted by the part of speech the word belongs to. The grammatical valency distinguishes individual

meanings of a polysemantic word. Such valency of words belonging to the same part of speech is not necessarily identical. We shall consider the grammatical valency of terms and phrases in English. Here we have some of widely used grammar models:

N+N (noun+noun) – air box, boxcar;

N+Adj (noun+adjective) – nose heavy;

Adv+N (adverb+noun) – slow board;

V+N (verb+noun) – use factor, use value;

N+V (noun+verb) – air brake, base charge;

Adj+N (adjective+noun) – available head;

V+V (verb+verb) – drop occur;

N+Adv (noun+adverb) – air tight;

Num+N (numeral+noun) – first shape, zero gate;

V-ing+N (gerund+noun) – gathering head, recording head;

N+V-ing (noun+gerund) – air retaining.

Having analyzed the structural models of complex words, we can conclude that the most used models are those with the noun (N) as a structural unit. The noun can be the first and the second structural component of a particular complex words' model. The proposed analysis of the grammatical valency of complex terms in English can be useful for the further development of lexical and terminological theory. The defined principles of identifying combination possibilities of terms in English help to verify the theory of terminology in the field of science.

References:

1. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства / М. П. Кочерган. – К. : Академія, 2001. – 368 с.
2. Croft W. Radical construction grammar: Syntactic theory in typological perspective / William Croft. – Oxford : OUP, 2001. – 416 p.

3. Collins Dictionary / [https:// www.collinsdictionary.com / dictionary / English / valency-grammar](https://www.collinsdictionary.com/dictionary/English/valency-grammar)

ERROR CORRECTION

Sergeieva O. O.,

*Lecturer of the Department of English
Language of Humanities Orientation № 3
National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”
Kyiv, Ukraine*

Everybody can make mistakes, even native speakers. But this does not mean we should not correct them when we teach our students. Dealing with them can be a real challenge. The key thing about making mistakes is that sometimes it is impossible to avoid doing it.

First of all, let's distinguish what causes students to make them. There are some basic reasons: mother tongue interference; carelessness; overgeneralization; general order of difficulty; risk taking/creativity; teaching materials and methods.

Teachers and lecturers should convince their students that it's better to make a lot of them and do not be afraid of speaking foreign languages than to keep silence all time. Errors enhance later memory for and generation of the correct responses, facilitate active learning, and stimulate the learner to direct attention appropriately, and inform the teacher of where to focus teaching [2, p 20].

How can we correct mistakes? Should we do it during speaking activity or is it better not to do it? The most important mistakes are those that effect meaning and communication [1, p. 13].

There are four reasons why we should not do it:

1. It depends on the purpose of the activity. If it is fluency, interrupting isn't appropriate. Constantly stopping the students does not make any sense here.
2. It depends on the type of error. When the wrong word comes to mind, but we understand what the student wanted to say. Systematic errors, when students haven't learnt the necessary grammar/tense.
3. It depends on the effect on the student. If they are shy or it is difficult to speak for them it is a good idea to tell about mistakes after speaking. Think about students and their personality and your objectives. If you want to boost confidence let them go ahead.
4. The student doesn't want it, so we should respect him. If you do not know whether learners want to be corrected make some colorful cards to be shown during the activity. Green one- I do not want to be corrected. Red- Please, correct me. Yellow- I'm not sure, just for major mistakes. That would help you to avoid misunderstanding.

Lecturers should use different methods of error correction.

1. Position. To get closer to your students, listen to them, but not to intimidate. Get a chair behind/next to your students, have a notebook and a pen, look at different direction and have all ears/ make some notes.
2. Focus. Spending 10 or 15 seconds wouldn't be enough to listen to your students'' thoughts. Listening to each of the students wouldn't be so useful. It is a good idea to pick some learners and listen to them for 2 or 3 minutes. In other speaking activity you will focus on other ones. In that case your correction will be more valuable.
3. Method. Methods that you use vary in direct/indirect corrections. Direct correction is when somebody literary correct mistakes. But students can forget

them immediately and it will not be any income of it. It is better to write down the mistake and repeat it later. Give your students the chance to correct errors.

There are some ways:

- You signal there is a mistake, student correct it by himself if he can. But student can't sometimes understand where a mistake in the sentence is.
- By isolation the phrase with mistake or indication the tense he should use.
- By focusing on the word itself. It is the easiest way [3].

If the student does not know the answer you can correct by yourself or ask the student's group mates to do this and evoke the discussion.

Learning implies making errors. Lecturers should care how and when to correct them. Do not forget to encourage your students to use new vocabulary and structures, to enlarge them. Correcting errors is a part of learning process and is a positive thing. But not only correct your students also note some good things to pride your learners. In that case your teaching process will be more productive and efficient.

References:

1. Edge, J. (1997). Mistakes of meaning. Mistakes and Correction (7th ed., p. 70). London / New York, Great Britain: Longman Pearson.
2. Metcalfe, J. (2016, September 7). Learning from Errors. Annual Reviews, 20.
3. Smith, P. (2017, February 8). EFL Teacher Training [Video file]. Retrieved January 18, 2019, from <https://www.youtube.com/watch?v=AHj5IAEpih8>

РАННЯ ТВОРЧІСТЬ Є. ГРЕБІНКИ: ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ, МОТИВИ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

Совгіра Ю. Є.,

магістрант кафедри української і зарубіжної літератури

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

м. Мелітополь, Україна

Серед українських письменників, з літературною і громадською діяльністю яких пов'язаний новий етап у розвитку національної культури, одне з почесних місць належить Євгену Гребінці. Творчість Гребінки. У своїх художньо-естетичних шуканнях Є. Гребінка орієнтувався на кращі традиції своїх попередників. Художня спадщина Є. Гребінки досить розмаїта, але найціннішу частину її становлять байкарські твори, які відіграли важливу роль у процесі становлення нової української літератури на засадах реалізму й народності [8].

Останнім часом творчість Є. Гребінки привертає велику увагу науковців. Хоча на сьогодні вона вже є дослідженою, все одно є аспекти, які дозволять нам виявити новаторські елементи у його творчій спадщині. Так, серед досліджень відомих науковців за творчістю Є. Гребінки можна назвати праці Деркача Б., Задорожної Л., Зубкова Є., Кирилюка Є., Михеди П., Нахліка Є., Коваленко Г., Цибанової О., Шпака В. та ін.

Слід акцентувати увагу на тому, що літературна діяльність Євгена Гребінки тривала близько двох десятиліть. За цей порівняно невеликий час ним були створені оригінальні й перекладні поезії українською і російською мовами, байки, романи, повісті, критичні розвідки тощо. Писати Гребінка почав ще у Ніжинській гімназії. Ранні поетичні спроби Є. Гребінки, навіть у пізніших, друкованих варіантах, ще позбавлені

оригінальності, в них виразно відчувається відверте наслідування тогочасної романтичної поезії, зокрема Пушкіна [2, с. 49].

Прослідкувати становлення творчості Є. Гребінки можна за допомогою написання творчих робіт. Слід наголосити на тому, що об'єктивне бачення його творчості може бути з погляду не лише студентів-філологів чи студентів гуманітарного напрямку, а й з боку студентів технічного напрямку. Так, наприклад, студентам гуманітарного та технічного профілю закладів вищої освіти можна запропонувати написати творчу роботу на тему «Рання творчість Є. Гребінки в контексті української літератури XIX ст.» [9, с. 33].

Після проведеного аналізу за творчістю Є. Гребінки можна простежити, що юного Є. Гребінки належить і одноактна комедія «В чужие сани не садись» (1827). Ця п'єса, як і більшість ранніх творів Гребінки, не відзначалася художніми достоїнствами і була не чим іншим, як учнівським наслідуванням популярної тоді російської сатиричної комедії і комічної опери. У Ніжині Гребінка починає перекладати українською мовою пушкінську «Полтаву». Уже в 1831 році з'являється друком уривок з Гребінчиного перекладу в журналі «Московский телеграф», у 1833 році на сторінках альманаху «Утренняя звезда» – ще два. Повністю переклад «Полтавы» з присвятою великому Пушкіну побачив світ окремим виданням у 1836 році [3, с. 114].

Крім перекладу «Полтавы» Пушкіна, Гребінці належить кілька ліричних поезій українською мовою, що виникли на ґрунті народної творчості й показували в їх авторіві, на думку Максима Рильського, обдарованого, хоч і мало самостійного лірика. Однією з характерних тенденцій розвитку української поезії перших десятиліть минулого сторіччя було поєднання у письменників різних стильових манер [6, с. 68]. Показовою в цьому плані є поетична творчість Гребінки. Проте слід відзначити: якщо у творчості багатьох українських письменників –

сучасників Гребінки – романтичний струмінь часом випадково вплітався в характерну тканину бурлеску, то в поезії Гребінки поєднання різних стильових ознак відбувалось з перевагою романтичних віянь [10].

Уже перший друкований український вірш «Човен» має виразний романтичний характер, де автором зосереджено на особливостях власних міркувань. Неодноразово до категорії пам'яті письменник упродовж життя звертався у листах до друзів, згадуючи цю поезію. Аналогічні елементи та категорію пам'яті можна знати і в творчості інших письменників [7, с. 139]. Основний мотив твору Є. Гребінки «Човен» – невдоволення життям, самотністю у світі. Тут подається образ човна, що «качався, бідний, один без весельця» по синьому морю і був розбитий буйними вітрами та пінявими хвилями [5, с. 116]. Молодий поет, збираючись у 1833 р. до Петербурга, порівнює себе з цим човном:

Як човнові море, для мене світ білий

Ізмалку здавався страшним;

Да як заховаться?

Не можна ж вік цілий

Пробути з собою одним [1, с. 154].

Серед ліричних поезій Гребінки слід виділити «Українську мелодію» («Ні, мамо, не можна нелюба любить!»), що стала улюбленою народною піснею. В ній розповідається про те, як молода дівчина, розчулена горем матері, погоджується ви-їти заміж за нелюба. З ним вона не має щастя – і врешті трагічний фінал: з туги дівчина гине. Стара мати гірко оплакує смерть єдиної доньки:

Ген там, на могилі, хрест божий стоїть,

Під ним рано й вечір матуся квилить:

«О боже мій милий! що я наробила!

Дочку, як схогіла, із світа згубила!» [1, с. 167].

У своїх ліричних творах Гребінка «широко використав тематику і почасти лексику народних пісень, поєднуючи в ряді випадків фольклорну стихію з, мабуть, краще йому знайомим романсово-пісенним стилем свого часу. Однак часто поет потрапляв у полон бурлескної традиції, подолати яку було йому не під силу» [11, с. 21]. Показовим у цьому плані є вірш «Варена», що займає в ліричному доробку Гребінки, так би мовити, осібне місце. Це своєрідна застольна пісня яскраво бурлескного характеру, «гімн на честь варенухи і веселоців» за влучним визначенням критики [4, с. 82].

Ліричні поезії Гребінки, до написання яких він звертався, можна сказати, епізодично, випадково, відіграли помітну роль у розвитку українського літературного процесу. Для нас вони становлять інтерес в плані розуміння суті провідних тенденцій української літератури першої половини ХІХ ст.

Література:

1. Гребінка Є. Вибрані твори. Київ: Дніпро, 1976. 532 с.
2. Деркач Б. Євген Гребінка. К.: Дніпро, 1974. 150 с.
3. Задорожна Л. Євген Гребінка: літературна постать. К.: Твім інтер, 2000. 160 с.
4. Зубков Є. Євген Павлович Гребінка: життя і творчість. К.: Державне видавництво художньої літератури, 1962. 212 с.
5. Цибаньова О. Євген Гребінка. К.: Молодь, 1972. 304 с.
6. Шандра В. До біографії Є. П. Гребінки // Радянське літературознавство. 1987. № 2. С. 68–69.
7. Шарова Т. Категорія пам'яті в мемуарних творах Василя Бондаря // Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди. Серія : Літературознавство. 2010. Вип. 1 (2). С. 134–140.

8. Шарова Т. М. Історія української літератури I пол. XIX ст. Харків: Майдан, 2014. 247 с.
9. Шарова Т., Шаров С. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів інформатики засобами творчих робіт. Молодь і ринок. 2018. № 9(164). 33–38.
10. Шарова Т. М., Шаров С. В., Солоненко А. М. Видатні особистості української словесності. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2018. 254 с.
11. Шпак В. Хрещений батько Кобзаря: у двухсотрічний ювілей Євгена Гребінки доречно згадати, що письменник – не лише талановитий байкар і прозаїк // Урядовий кур'єр. 2012. 2 лютого (№ 20). С. 21.

СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ МОВИ У РОМАНІ О. І. СОЛЖЕНЩИНА «В КОЛІ ПЕРШОМУ»

Ступницька Н. М.,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри англійської мови

Харківський національний університет

імені В. Н. Каразіна

м. Харків, Україна

Науково-технічний прогрес, розширення можливостей комунікації людей у світовому просторі зумовлює розвиток не тільки у суспільно-культурній сфері життя людей, а й призведе до суттєвих змін у мові. Відбувається, так звана, заміна лексики, адже, застарілі слова, що не мають вжитку у сучасності виходять із сфери активного обігу і стають відомі лише вузькому колу фахівців, нові ж, натомість, входять до

активного використання, описуючи реалії сучасного життя. Кожна епоха має свої властивості і стандарти мови, мова літературних творів того чи іншого періоду певним чином відображає реалії тих часів. Але є письменники, які не бажають залишатися у суворих рамках загальноприйнятого стилю мови й намагаються розкрити велич рідної мови. До таких письменників, на нашу думку, можна віднести О. І. Солженіцина.

Мова солженіцинських творів викликала багато суперечок, адже вона кардинально відрізнялася від шаблонної мови радянської епохи, що й обумовило нерозуміння й неприйняття її людьми, які звикли до ідеологічних кліше. Письменник багато уваги приділяв роботі над мовою, прагнув відродження суто російської мови. Слова, що вживаються автором, часто беруться зі словника Даля. Солженіцин використовує їх для розширення виразних можливостей й смислового збагачення сучасної йому літературної мови, для руйнування стилістичних штампів й пошуку нових барв й значень.

«Все искусство Солженицына, – на думку Ж. Ниви, – начинается с бунта против идеологического слова, речи со встроенной в нее ложью; именно этой встроенной ложью определяются отвлеченность, псевдолитургические повторы, обедняющий космополитизм языка» [3, с. 131]. Німою, безликою мовою не можна було вплинути на душу читача й відобразити реальне життя сучасного йому суспільства. Солженіцин не просто сказав правду про зазначену епоху «він створив мову, якої потребував час й відбулося переорієнтування усієї культури, що користувалася цією мовою» [1, с. 10]. Ця мова була орієнтована на стихію тієї усної мови, яку письменник чув у «гущині» народу, де, за його спостереженнями, ще збереглася суто російська мова. Мовне новаторство є для Солженіцина не самоціллю, а засобом вирішення завдання

оновлення й розширення російської мови. На думку Ж. Ніви, письменник відновлює первісну енергію слів.

О. І. Солженіцин у своїй «Нобелівській промові» заявив, що правдиве слово не повинно бути безликим. «Отчего не всякую внятную речь люди способны расслышать друг от друга? Слова отзвучивают и утекают как вода – без вкуса, без цвета, без запаха. Без следа» [5, с. 138]. Письменник вважає, що мова повинна відповідати національному духу народу, звідси й прагнення відродити правісну російську мову, повернути її багатство та гнучкість.

Безлика мова радянської епохи не відображала національних особливостей народу, нівелював розмаїття мовних і культурних традицій. До мови навіть найосвіченіших й мислячих шарів суспільства увійшли виспрені ідеологічні кліше, якими вони вільно оперували. На руйнування цих штампів і була спрямована робота мовна робота письменника. Замість звичних формулювань автор використовує просту мову. Показною у цьому відношенні є розмова героїв роману «В колі першому» Нержіна та Спірідона, коли замість «тоскую» двірник вживає слово «тошную» [4, с. 521]. Також однією з характерних особливостей солженіцинської мовотворчості є утворення прислівників від прикметників і пасивного дієприкметника за допомогою суфікса – о «неоплошно» (безпомилково). «Он был уверен, что видит, слышит, обоняет и понимает все – неоплошно» [4, с. 17].

Солженіцин відрізняється від інших сучасних письменників своєю лексикою і складом мовлення. Однією з особливостей мови письменника є численність прислів'їв. Вони виконують роль концептуальних метафор, які повідомляють осмислення народом соціальної реальності у конкретній ситуації. Влучні, короткі спостереження народу над життям знайшло своє вираження у прислів'ях, які не лукавили й не оминали гострі кути звичними кліше. У самому

прагненні Солженіцина включати до літературної мови народну, на думку К. Майорової [2] не було нічого нового. Цим займалися Кантемір, Ломоносов, Пушкін, Гоголь, Лесков, Салтиков-Щедрін та багато інших письменників.

Сам факт небайдужості письменника до мовних реформ свідчить про увагу суспільства до рідної мови, до яркого й оригінального прояву російської мови. Проблема відродження мови, розширення словникового запасу й поліпшення мовного чуття не втратили актуальності, а, можливо, набули особливого значення у наші дні. Автор намагається показати багатство й красу російської мови, повернути у мовлення незаслужено забуті слова й закликає кожного дбайливо ставитися до своєї мови.

Література:

1. Латынина А. Н. За открытым шлагбаумом : Литературная ситуация конца 80-х : [сборник статей] / А. Н. Латынина. – М. : Советский писатель, 1991. – 336 с.
2. Маерова К. Заметки о языке и стиле эпопеи А. И. Солженицына «Красное колесо» / К. Маерова // Литературное обозрение. – 1999. – № 1. – С. 55–57.
3. Нива Ж. Солженицын / Ж. Нива ; [пер. с фр. Симона Маркиша в сотрудничестве с автором]. – М. : Худож. лит., 1992. – 189, [2] с.
4. Солженицын А. И. В круге первом : [роман] / А. И. Солженицын. – М. : Художественная литература, 1990. – 765, [1] с. – (Текст).
5. Солженицын А. И. Публицистика : в 3 т. / А. И. Солженицын. – Ярославль : Верх.- Волж. кн. изд-во, 1996. – Т. 2: Общественные заявления, письма, интервью. – 1996. – 624 с.

ЛІНГВІСТИЧНИЙ СТАТУС ВИГУКОВИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

Чмель В. В.,

*викладач кафедри англійської
мови технічного спрямування № 1
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

Ахмад І. М.,

*старший викладач кафедри англійської
мови технічного спрямування № 1
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

До числа критеріїв, що дозволяють провести грань між такими схожими явищами, як вигуки і рефлекторні викрики, відносять, як правило, такі: 1) наявність у вигуків характерної інтонації, без якої їх існування неможливе, і відсутність таких найважливіших компонентів інтонації, як мелодія, тембр у рефлекторних викриків; 2) незафіксованість рефлекторних викриків у лексикографічних джерелах; 3) відсутність у рефлекторних викриків чітко оформленого фонетичного складу, тоді як лінгвістична природа вигуків знаходить підтвердження і в тому, що для кожної мови існує свій план вираження вигуків у відповідності з його фонологічною системою. [2, с. 100].

Відсутність чітких критеріїв для визначення лінгвістичної природи вигуків та звуконаслідувальних слів робить розпливчастою і саму межу, яка розрізняє їх між собою та відрізняє від інших мовних одиниць [3, с. 15].

В лінгвістичній літературі вельми широко представлена дискусія про визначення і класифікацію вигуків, їх фонетичних, морфологічних та синтаксичних характеристиках. Найбільш гарячі суперечки викликає питання про характер семантики вигуків. Традиційно категоріально-семантична ознака вигуків визначається через відсутність у них предметно-логічного значення, а звідси, і номінативної функції. При цьому цілком справедливо стверджується, що, якщо звичайні слова виникли у мові, позначаючи речі, дії, явища, то вигуки з'явилися для загального вираження почуттів та емоцій, що викликані у суб'єктивному світі людини цими речами і т. д. «Отже, в основу значення вигуків у момент їх виникнення не могло лягти уявлення про яку-небудь характерну ознаку предмету, що утворює «внутрішню форму» повнозначного слова» [1, с. 183].

Існує загальноприйняте положення про функціональну асиметрію форми та змісту, з чого випливає, що в мовленні одна й та ж функція може виражатися різними формами, а форма – використовуватися в різних функціях.

Спеціальні комунікативні одиниці, які виникли у процесі реальної мовленнєвої комунікації для спонтанного вираження різних емоцій, почуттів, спонукань у нероздільному вигляді традиційно трактувалися як вигуки або вигуківі фразеологізми.

Серед категоріальних ознак фразеологічних одиниць – сталість у використанні, семантична монолітність, відтворення у мовленні – першорядне значення має експресивне переосмислювання компонентів фразеологізму. Фразеологічний склад мови представлений одиницями

різної структурної складності. Ще не так давно багато лінгвістів відносили до фразеологізмів ідіоматичні одиниці тільки із структурною словосполучення.

Питання про вигукові фразеологізми має істотне значення для визначення лінгвістичної природи реактивних висловлювань. Вважається, що фразеологізми, які узагальнено виражають емоції, почуття, волевиявлення мовника, в значній мірі наділені експресивністю, по своїй функції близькі до вигуків, в результаті подібні фразеологізми отримали назву вигукових.

«Особливістю вигукових фразеологізмів є повне експресивне переосмислення компонентів, що дають дослідникам підставу говорити про невмотивованість їх значень» [4, с. 205].

Проте утворення, про які йдеться, мають всі ознаки реактивних висловлювань: виступають у мовленні як виразники емоційних станів мовника, його волевиявлень в узагальненому вигляді, характеризуються сталістю лексичного складу, відтворюваністю в стереотипних мовленнєвих ситуаціях [2, с. 103].

Визначальними ознаками вигукових фразеологізмів є комунікативний характер (здатність передавати цілісне повідомлення, а не позначати окремі поняття); модельованість за зразками речень; емоційно-експресивне забарвлення, яке визначає обмеженість їх використання в різних стилях літературної мови і різних за колоритом проявах народного мовлення, ВФ є специфічними мовними одиницями, оскільки служать для вираження певних типів реагування на події, а не називають їх, а отже, є не номінативними, а сигнальними знаками мови.

За основу буде прийнята концепція, згідно з якою вигук є самостійним словом і одиницею словника мови. Як вигуки, так і рефлекторні викрики слугують для вираження емоційної реакції і звукового складу. Пояснення подібній схожості полягає в тому, що вигуки

утворились від рефлекторних викриків у результаті умовного переосмислення останніх.

Література:

1. Казакова Т. А. Теория перевода – лингвистические аспекты / Т. А. Казакова // М.: Флинта, 2003. – 235 с.
2. Кнурова О. О. Категоріально-семантична ознака вигуків / О. О. Кнурова // Проблеми семантики, речення та тексту / Зб. наук. статей. – К.: Вид-во центр КНЛУ, 2001. – Вип. 7 – С. 100-104.
3. Курило О. Й. Відвигукова лексика сучасної української літературної мови: склад та структура: / Т. А. Курило // Автореф. дис.... канд. філол. наук. – Ужгород: Вид-во «Карпатська Вежа», 2001. – 20 с.
4. Смирницкий А. И. Лексикология английского языка / А. И. Смирницкий // – М.: Изд-во «МГУ», 1998. – 260 с.